

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

DĖL DARBO KODEKSO 2, 21, 26, 41, 52, 55, 56, 57, 59, 60, 61, 72, 75, 83, 89, 93, 95, 104, 110, 112, 117, 127, 128, 135, 137, 140, 141, 144, 147, 172, 185, 188, 192, 193, 194, 198, 224, 225, 228 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR KODEKSO PAPILDYMO 72¹ STRAIPSNIU PROJEKTO (TAP-20-112(2) (20-387))

2020-02-25 Nr. NV-520

Vilnius

Rengėjas: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Tikslas: Tobulinti darbo santykių teisinį reguliavimą ir užtikrinti geresnę onkologinėmis ligomis susirgusių darbuotojų teisinę apsaugą.

Esama situacija:

- Vykdamas nuo 2017 m. liepos 1 d. įsigaliojusio naujos redakcijos Darbo kodekso (toliau – DK) stebėseną, atsižvelgiant į praktikoje išskylančius klausimus, socialinių partnerių ir Pagalbos onkologiniams ligoniams asociacijos pasiūlymus, parengti tam tikrų DK straipsnių pakeitimai ir papildymai. Į projektą įtrauktos tik tos nuostatos, kurioms pritarė Trišalė taryba. 2019 m. pradžioje buvo gauti pasiūlymai pakeisti 67 DK straipsnius (Vyriausybės atstovų pasiūlymų buvo 48, darbdavių organizacijų – 17, profesinių sąjungų – 21), teikiamu projektu sutarta dėl 40 straipsnių keitimo. Tai pirmasis DK peržiūros etapas. Kiti pasiūlymai, dėl kurių nepavyko susitarti, taip pat naujai pateikti siūlymai (šiuo metu iš viso 38) iki 2020 m. kovo 10 d. bus pateikti svarstyti socialiniams partneriams Darbo santykių komisijoje.
- DK pasigendama nuostatų, apsaugančių onkologinėmis ligomis susirgusių darbuotojus, nes tol, kol intensyvaus gydymo procesas nebaigtas, onkologiniai pacientai negali įgyti neįgaliojo statuso ir pasinaudoti neįgaliesiems numatytais lengvatomis.
- Praktikoje kyla problemų: kai į pareigas, kurioms skelbiamas konkursas, yra reikalingas darbuotojas, o konkurso procesas užtrunka apie 2–3 mėn. (nėra galimybės priimti pagal terminuotą darbo sutartį); darbuotojas negali nutraukti trumpesnės nei 1 mėn. terminuotos darbo sutarties; draudžiama nutraukti darbo sutartį su nėščia darbuotoja ir su darbuotojais, auginančiais vaiką iki 3 m., kai pasibaigia darbdavys (t. y. jį likvidavus); darbdavys, pas kurį dirba 1-9 darbuotojai (82 proc. įmonių), negali sudaryti nė vienos pameistrystės darbo sutarties, nes pagal DK pameistrystės darbo sutarčių skaičius negali viršyti vieno dešimtadalio visų darbo sutarčių skaičiaus; projektinio darbo sutartims nustatytas 2 metų terminas yra nepakankamas, nes projektai trunka ilgiau; laikinojo įdarbinimo įmonių kriterijai yra nustatyti Vyriausybės nutarimu, nors turėtų būti nustatyti įstatymu; nenumatytas padidėjusių išlaidų kompensavimas už darbą, atliekamą lauko sąlygomis; neaišku, kaip mokėti netesybas, jei uždelsto atsiskaitymo laikotarpis trumpesnis nei vienas mėnuo; nereglamentuotas klausimas, kai į darbo tarybą išrinktas darbuotojas tampa darbdaviu ar darbdaviui atstovaujančiu asmeniu ir kt.

Esmė: DK pakeitimais (įsigaliojusių nuo 2020 m. rugpjūčio 1 d.) siūloma:

- įtvirtinti onkologinėmis ligomis susirgusių darbuotojų teises apsaugančias nuostatas:
 - *diskriminacijos uždraudimą*, atsižvelgiant į darbuotojo sveikatos būklę, t. y. ne tik dėl negalios, bet ir kitokios sveikatos būklės;

- *darbdavio pareigą tenkinti prašymą*, kai to prašo darbuotojas, pateikęs sveikatos priežiūros įstaigos išvadą apie jo sveikatos būklę, *dėl*:
 - *nuotolinio darbo* (bent penktadalį laiko);
 - *kasmetinių atostogų*;
 - *nemokamų atostogų*;
- *didesnio dydžio išeitinę išmoką* (t.y. 2 mėnesių, kai dirbta ilgiau nei metus, ir 1 mėnesio, kai dirbta trumpiau nei metus, vietoj esamų 1 ir pusės mėnesio), kai darbo sutartis nutraukiama dėl to, kad darbuotojas pagal sveikatos priežiūros įstaigos išvadą nebegali eiti užimamų pareigų ar dirbti tokio darbo ir nesutinka būti perkeltas į kitas toje darbovietėje esančias pareigas ar darbą arba kai tokių pareigų ar darbo toje darbovietėje nėra);
- aiškiai įtvirtinti, kad vaikas gali būti suprantamas ne tik kaip įvaikis, bet ir globotinis, rūpintinis, taip pat, kad tėvų sąvoka apima įtėvius ir rūpintojus;
- numatyti galimybę sudaryti terminuotą darbo sutartį iki konkurso, bet ne ilgiau kaip 1 metams;
- patikslinti, kad Vyriausybė reglamentuos pareigybių, dėl kurių turi būti rengiamas konkursas, sąrašą ir konkursų organizavimo bei vykdymo tvarką, išskyrus pareigybes (dabar – įstaigas), dėl kurių turi būti rengiamas konkursas ir kurių sąrašą ir (ar) konkursų organizavimo ir vykdymo tvarką nustato specialūs įstatymai (pvz., Profesionaliojo scenos meno, Muziejų, Kultūros centrų, Švietimo ir kt. įstatymuose numatytas tik įstaigų vadovų konkursas, o kitų pareigybių konkursai tokiose įstaigose neregamentuoti);
- nustatyti, kad darbuotojui prašant terminuota darbo sutartis gali būti nutraukta nepriklausomai nuo jos trukmės (šiuo metu tik jei sudaryta ilgesniam kaip 1 mėn. laikotarpiui);
- numatyti, kad darbo sutartis gali būti nutraukta su nėsčia darbuotoja ir su darbuotojais, auginančiais vaiką iki 3 metų, kai pasibaigia darbdavys (t. y. jo likvidavimo atveju), nes nelieka vienos iš šalių – darbdavio;
- perkelti į DK laikinojo įdarbinimo įmonių kriterijus ir įmonių atitikties šiems kriterijams nustatymo tvarką (šiuo metu patvirtinta Vyriausybės nutarimu, o reikalavimai paslaugų teikėjams turi būti nustatomi įstatymais);
- papildyti, kad jeigu darbdavys turi iki 10 darbuotojų, tai jis gali sudaryti 1 pameistrystės darbo sutartį (dėl aiškumo, nes bendra taisyklė numato, kad darbdavio pameistrystės darbo sutarčių skaičius negali viršyti vieno dešimtadalio visų jo darbo sutarčių skaičiaus);
- nustatyti, kad projektinio darbo sutarties ir susitarimo dėl projektinio darbo, galiojant kitos rūšies darbo sutarčiai, trukmė gali būti ilgesnė nei 2 metai, tačiau ne daugiau kaip 5 metai;
- nustatyti, kad kompensuojamos padidėjusios išlaidos ne tik darbuotojams, kurių darbas yra kilnojamojo pobūdžio arba susijęs su kelionėmis ar važiavimu, bet ir kai darbas atliekamas lauko sąlygomis;
- papildyti, kad jeigu darbdavio uždelstas atsiskaityti laikotarpis yra trumpesnis nei 1 mėn., netesybų dydį sudaro vidutinio darbo užmokesčio suma, apskaičiuota proporcingai uždelstam laikui;
- nurodyti, kad narystė darbo taryboje pasibaigia, kai darbuotojas, išrinktas į darbo tarybą, tampa darbdaviu ar darbdaviui atstovaujančiu asmeniu;

- patikslinti, kad atskiros nacionalinės (tarpšakinės) kolektyvinės sutarties nuostatos gali būti išplėstos tiems darbdaviams, kurie patenka į šios sutarties taikymo sritį, ir kad turi būti nurodoma, kurias sutarties nuostatas siūloma išplėsti;
- nustatyti, kad darbo ginčų komisijai priėmus sprendimą atsisakyti nagrinėti prašymą, šalys į komisijos posėdį gali būti nekviečiamos. Taip pat nustatyti, koku būdu (t. y. raštu arba el. paštu, pasirašius el. parašu) atsakovas privalo pranešti darbo ginčų komisijai, ar jis pripažįsta ieškovo reikalavimus, ir kad ginčo šalims įteikiamas sprendimas, o ne jo kopija.
- atlikti kitus redakcinio pobūdžio taisymus.

Numatoma nauda: Priėmus Įstatymo projektą, bus užtikrinta geresnė onkologinėmis ligomis susirgusių darbuotojų teisinė apsauga, sudarytos lankstesnės sąlygos (bus įtvirtintas draudimas diskriminuoti dėl sveikatos būklės, sudarytos galimybės dirbti nuotoliniu būdu, išeiti kasmetinių ir nemokamų atostogų), keičiamų DK nuostatų teisinis reguliavimas bus aiškus, nuoseklus, suderintas, bus panaikintos galimybės skirtingai interpretuoti teisės aktų nuostatas.

Derinimas:

- Trišalė taryba 2019 m. rugsėjo 24 d. posėdyje projektui pritarė be pastabų.
- Projektas be pastabų suderintas su Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Finansų ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Kultūros ministerija, Valstybine darbo inspekcija, Valstybine duomenų apsaugos inspekcija, Pagalbos onkologiniams ligoniams asociacija.
- Įvertintos Teisingumo ministerijos ir Vidaus reikalų ministerijos pastabos ir pasiūlymai. Lietuvos laisvosios rinkos instituto siūlymas dėl lankstesnio terminuotų darbo sutarčių nuolatinio pobūdžio darbui reguliavimo bus svarstomas antrame DK peržiūros etape (turi sutarti socialiniai partneriai).
- Projektas svarstytas 2020-02-21 tarpinstituciniame pasitarime ir patikslintas pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas ir pasiūlymus.

Atitiktis Vyriausybės programai: Projektas atitinka Vyriausybės programos siekius dėl lankstaus darbo santykių reguliavimo, kartu užtikrinant darbo santykių saugumą.

Dalykinio vertinimo išvada: Siūlome projektą svarstyti Vyriausybės posėdžio B dalyje.

Socialinės politikos grupės patarėja

Aušra Gratulevičienė

tel. 8 706 61 803, el.p. ausra.gratuleviciene@lrv.lt